

ALEKSANDRA BAUER • MAREK WIECHEĆ
przy współpracy redakcyjnej Zbigniewa Śliwińskiego

PRZEWODNIK METODYCZNY

PO WYBRANYCH ZABIEGACH FIZYKALNYCH

Aleksandra Bauer • Marek Wiecheć

przy współpracy redakcyjnej
Zbigniewa Śliwińskiego

**PRZEWODNIK METODYCZNY
PO WYBRANYCH
ZABIEGACH FIZYKALNYCH**

Książka rekomendowana
przez
Polskie Towarzystwo

Fizjoterapii

SPIS TREŚCI

Recenzja: Prof. dr hab. n. med. Jan Wiesław Kochański	7
Recenzja: Prof. dr hab. n. med. Daniel Zarzycki	9
Recenzja: Prof. dr hab. n. wet. Andrzej Pomianowski	11
Recenzja: Dr n. Wojciech Kiebzak	13
WSTĘP do wydania III	25
Ogólne zasady obowiązujące podczas wykonywania zabiegów fizykalnych	27
Tok zabiegu fizykalnego	28

ROZDZIAŁ I – ELEKTROTERAPIA

1.1. Zabiegi z zastosowaniem prądu stałego	33
1.1.1. Galwanizacja	33
1.1.1.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	33
1.1.1.2. Metodyka galwanizacji	36
1.1.1.3. Wskazania i przeciwwskazania do galwanizacji	52
1.1.2. Jonoforeza	52
1.1.2.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	52
1.1.2.2. Metodyka jonoforezy	54
1.1.2.3. Leki najczęściej stosowane do jonoforezy	65
1.1.2.4. Wskazania i przeciwwskazania do jonoforezy	67
1.1.3. Kąpiele elektryczno-wodne	68
1.1.3.1. Kąpiel elektryczno-wodna całkowita (galwaniczna)	68
1.1.3.1.1. Wskazania i przeciwwskazania do kąpeli elektryczno-wodnej całkowitej	70
1.1.3.2. Kąpiele elektryczno-wodne częściowe	70
1.1.3.2.1. Kąpiel czterokomorowa	70
1.1.3.2.2. Kąpiel dwukomorowa	71
1.1.3.2.3. Kąpiel jednokomorowa	73
1.1.3.2.4. Wskazania i przeciwwskazania do kąpeli elektryczno-wodnych częściowych	75
1.2. Zabiegi z zastosowaniem prądu impulsowego małej częstotliwości	76
1.2.1. Elektrostymulacja mięśni porażonych wiotko oraz mięśni w zaniku prostym	76
1.2.1.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	76
1.2.1.2. Zasady wykonywania elektrostymulacji	86
1.2.1.3. Metodyka elektrostymulacji	87
1.2.2. Elektrostymulacja w skoliozach	101
1.2.2.1. Elektrostymulacja skolioz w metodzie FED prof. Santos Sastre Fernandez	101
1.2.2.1.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	103
1.2.2.1.2. Przeciwwskazania do elektrostymulacji skolioz	104

1.2.2.2. Elektrostymulacja skolioz metodą LESS prof. UWM dr hab. med. Ireneusz Kwiatkowski	105
1.2.2.2.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	105
1.2.2.2.2. Przeciwwskazania do elektrostymulacji skolioz	106
1.2.3. Elektrodiagnostyka	106
1.2.3.1. Chronaksymetria	107
1.2.3.2. Krzywa zależności natężenia i czasu (i/t)	107
1.2.3.3. Współczynnik akomodacji	110
1.2.3.4. Iloraz akomodacji	111
1.2.3.5. Zasady doboru parametrów do elektrostymulacji na podstawie wyników elektrodiagnostyki	111
1.2.4. Metoda elektromiografii powierzchniowej EMG	112
1.2.5. Elektrostymulacja mięśni w porażeniach spastycznych	114
1.2.5.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	114
1.2.5.2. Metodyka zabiegów	115
1.2.5.3. Wskazania do stymulacji mięśni w porażeniu spastycznym	118
1.2.6. Prądy diadynamiczne	118
1.2.6.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	119
1.2.6.2. Metodyka zabiegów	120
1.2.6.3. Wskazania i przeciwwskazania do stosowania prądów diadynamicznych ...	131
1.2.7. Prądy izodynamiczne	131
1.2.8. Przeskórna stymulacja elektryczna nerwów TENS	131
1.2.8.1. TENS konwencjonalny – zasady doboru parametrów do zabiegu	132
1.2.8.2. TENS konwencjonalny – sposoby układania elektrod	133
1.2.8.3. TENS konwencjonalny w nietrzymaniu moczu	140
1.2.8.4. TENS APL akupunkturowy – zasady doboru parametrów do zabiegu	144
1.2.8.5. TENS mikroamperowy – zasady doboru parametrów do zabiegu	144
1.2.8.6. TENS – hiperstymulacja – zasady doboru parametrów do zabiegu	144
1.2.8.7. TENS BURST – zasady doboru parametrów do zabiegu	144
1.2.8.8. Wskazania i przeciwwskazania do stosowania TENS	144
1.2.9. Mikroamperowa stymulacja neuromięśniowa MENS	145
1.2.9.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	145
1.2.9.2. Szczegółowa metodyka zabiegów wg. Morinagi	146
1.2.9.3. Wskazania i przeciwwskazania do stosowania terapii mikroamperowe	151
1.2.10. Prąd Träberta	151
1.2.10.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	152
1.2.10.2. Wskazania i przeciwwskazania do stosowania prądu Träberta	154
1.2.11. Prądy niskiej częstotliwości IG-30, IG-50	155
1.2.11.1. Prąd IG-30	155
1.2.11.2. Prąd IG-50	155
1.2.11.2.1. Metodyka zabiegu prądami IG	156
1.2.11.2.2. Wskazania i przeciwwskazania do stosowania prądów IG	156

1.2.12. Elektrostymulacja mięśni gładkich – BODYFLOW®	157
1.2.12.1. Metodyka zabiegu	158
1.2.12.2. Wskazania i przeciwwskazania do elektrostymulacji Bodyflow®	159
1.2.13. DEEP OSCILLATION® – zabiegi z wykorzystaniem głębokiej oscylacji	160
1.2.13.1. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów DEEP OSCILLATION®	161
1.2.14. Zastosowanie DEEP OSCILATION® w terapii otwartych ran, odleżyn, zmian cukrzycowych, mgr Robert Trybulski	168
1.2.14.1. Przykład zabiegu: stan po mastektomii i wtórny obrzęk limfatyczny kończyny górnej	174
1.2.14.2. Przykład zabiegu u pacjenta z owrzodzeniem troficznym podudzia	174
1.2.15. DEEP OSCILLATION® w medycynie weterynaryjnej	176
1.3. Zabiegi z zastosowaniem prądu impulsowego średniej częstotliwości	177
1.3.1. Prądy interferencyjne (prądy Nemeca)	177
1.3.1.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	178
1.3.1.2. Interferencja klasyczna – metodyka zabiegów	182
1.3.1.3. Wskazania i przeciwwskazania do stosowania prądów interferencyjnych	189
1.3.2. Prądy Kotza	190
1.3.2.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	190
1.3.2.2. Przeciwwskazania do stosowania prądu Kotza	191
1.3.3. Prądy wytwarzane w aparacie Pulsotronik ST-4M i ST-6D	191
1.3.3.1. Pulsotronik ST-4M	191
1.3.3.1.1. Zasady doboru parametrów do elektrostymulacji mięśni porażonych wiotko i mięśni w zaniku prostym.	194
1.3.3.2. Pulsotronik ST-6D	198
1.3.3.2.1. Zasady doboru parametrów do tonolizy	200

ROZDZIAŁ II – ELEKTROTERAPIA W MEDYCYNIE WETERYNARYJNEJ

lek. wet. Anna Kaniewska, lek. wet. Aneta Bocheńska

2.1. Elektroterapia w medycynie weterynaryjnej – ogólne zasady wykonywania zabiegów i współpracy z pacjentem	203
2.1.1. Podstawowe zasady wykonywania zabiegu z użyciem prądu	203
2.2. Zastosowanie prądu stałego (galwanicznego)	204
2.2.1. Galwanizacja	204
2.2.1.1. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów galwanizacji w medycynie weterynaryjnej	205
2.2.2. Jonoforeza	205
2.2.2.1. Wykaz leków stosowanych do jontoforezy w medycynie weterynaryjnej	206
2.2.2.2. Zasady doboru parametrów do zabiegu	206

2.2.2.3. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegu jonoforezy w medycynie weterynaryjnej	208
2.3. Prąd impulsowy o niskiej(małej) częstotliwości.....	209
2.3.1. NEMS Neuromuscular electrical stimulation, e-stim.....	209
2.3.2 TENS Przeskórna stymulacja nerwów.....	217

ROZDZIAŁ III – ZABIEGI Z ZASTOSOWANIEM STAŁEGO I IMPULSOWEGO POLA ELEKTROMAGNETYCZNEGO WIELKIEJ CZĘSTOTLIWOŚCI

3.1. Diatermia krótkofalowa DKF	225
3.1.1. Metoda kondensatorowa	226
3.1.2. Metoda indukcyjna	227
3.1.3. Zasady doboru parametrów do zabiegu	227
3.1.4. Zasady wykonywania zabiegów	228
3.1.5. Metodyka zabiegów	228
3.1.6. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów DKF	244
3.2. Impulsowe pole elektromagnetyczne wielkiej częstotliwości, wytwarzane w aparacie TERAPULS GS 200	246
3.2.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	247
3.2.2. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów impulsowym polem elektromagnetycznym wielkiej częstotliwości	249
3.3. Metoda terapii polem elektromagnetycznym wielkiej częstotliwości, wytwarzanym w aparacie SKANLAB 25 BODYWAVE®	250
3.3.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	250
3.3.2. Metodyka zabiegów	251
3.3.3. Przeciwwskazania do zabiegów wykonywanych aparatem SKANLAB 25 BODYWAVE®	254
3.4. Metoda terapii polem wielkiej częstotliwości, wytwarzanym w aparacie SKANLAB 25 BODYWAVE® w fizjoterapii weterynaryjnej.....	255
3.4.1. Przykładowe terapie	255
3.4.2 Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów wykonywanych aparatem SKANLAB 25 BODYWAVE w medycynie weterynaryjnej	256
3.5. Wybrane przepisy bhp, obowiązujące podczas pracy urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne wielkiej częstotliwości	258

ROZDZIAŁ IV – TERAPIA POLEM MAGNETYCZNYM MAŁEJ CZĘSTOTLIWOŚCI

4.1. Magnetoterapia	264
4.1.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	264

4.1.2. Wykonywanie zabiegów magnetoterapii w technologii FMF (Focused Magnetic Field)	266
4.1.3. Ogólne zasady wykonywania zabiegów	270
4.1.4. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów magnetoterapii	271
4.1.5. Przepisy prawne	271
4.2. Magnetoterapia w medycynie weterynaryjnej	
lek. wet. Anna Kaniewska, lek. wet. Aneta Bocheńska	272
4.2.1. Przykładowe użycie pola magnetycznego w medycynie weterynaryjnej	272
4.2.2. Wskazania i przeciwwskazania do magnetoterapii w medycynie weterynaryjnej	274
4.3. Terapia PST® – Terapia Sygnałem Pulsacyjnym	276
4.3.1. Metodyka zabiegu PST®	276
4.3.2. Wskazania i przeciwwskazania do terapii PST®	278
4.4. Salus Talent. Głęboka stymulacja elektromagnetyczna	279
4.4.1. Zasady doboru parametrów do zabiegów	280
4.4.2. Metodyka zabiegów	281
4.4.3. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów głębokiej stymulacji elektromagnetycznej	283
4.5. Magnetostymulacja Viofor JPS	284
4.5.1. Biologiczne działanie zmiennego pola magnetycznego, generowanego przez Viofor JPS	284
4.5.2. Główne efekty biologicznych mechanizmów magnetostymulacji	285
4.5.3. Wskazania do magnetostymulacji	285
4.5.4. Przeciwwskazania do magnetostymulacji	287
4.5.5. Parametry terapii w magnetostymulacji systemem Viofor JPS	287
4.5.6. Zasady wyboru parametrów aplikacji dla magnetostymulacji i magnetoledoterapii	288
4.5.7. Metodyka zabiegów Viofor JPS System	289
4.5.8. Rodzaje zabiegów – wybór aplikatura	290
4.6. Magnetostymulacja w medycynie weterynaryjnej	293
4.6.1. Viofor JPS System VET	293
4.6.2. Wskazania do zabiegów magnetostymulacji w medycynie weterynaryjnej	293

ROZDZIAŁ V – ULTRADŹWIĘKI

5.1. Ultradźwięki	297
5.1.1. Metody wykonywania ultradźwięków	297
5.1.2. Zasady doboru parametrów do zabiegu	300

5.1.3. Przygotowanie do zabiegu	302
5.1.4. Zasady obowiązujące podczas przeprowadzania zabiegu	302
5.1.5. Ogólne wskazówki dotyczące prowadzenia głowicy ultradźwiękowej	303
5.1.6. Metodyka zabiegów	304
5.1.7. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów ultradźwiękami	312
5.2. Fonoforeza	313
5.2.1. Wykaz leków najczęściej stosowanych do fonoforezy	313
5.3. Terapia łączona	314
5.3.1. Ultradźwięki i prądy małej częstotliwości	314
5.3.2. Ultradźwięki i modulowane w amplitudzie prądy średniej częstotliwości	315
5.3.3. Ultradźwięki i TENS	316
5.3.4. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów terapią łączoną	317
5.4. Terapia ultradźwiękowa przy użyciu stacjonarnej głowicy ultradźwiękowej StatUS™	318
5.4.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu i techniki zabiegowej	320
5.4.2. Przykładowe terapie	320
5.4.3. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów z wykorzystaniem stacjonarnej głowicy ultradźwiękowej	323
5.5. Terapia ultradźwiękowa w medycynie weterynaryjnej lek. wet. Anna Kaniewska, lek. wet. Aneta Bocheńska	324
5.5.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	324
5.5.2. Metodyka zabiegu	325
5.5.3. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów do zabiegów ultradźwiękami w medycynie weterynaryjnej	326
5.5.4. Sonoforeza (fonoforeza)	327
5.5.5. Przygotowanie pacjenta do zabiegu	327
5.5.6. Przykładowe terapie	327

ROZDZIAŁ VI – POZAUSTROJOWA TERAPIA FALAMI UDERZENIOWYMI

6.1. Metodyka zabiegu	333
6.2. Terapia przeciwbólowa	334
6.2.1. Szczegółowa metodyka zabiegu	335
6.2.2. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów falami uderzeniowymi	338
6.3. Terapia falami uderzeniowymi punktów spustowych	339
6.3.1. Metodyka zabiegów	339
6.3.3. Wskazania do zabiegów falami uderzeniowymi	340
6.4. Akupunkturowa terapia falami uderzeniowymi	340
6.4.1. Metodyka zabiegów	340
6.5. Zastosowanie fali uderzeniowej SWT w medycynie weterynaryjnej	341

ROZDZIAŁ VII – ŚWIATŁOLECZNICTWO

7.1. Promieniowanie podczerwone (IR)	345
7.1.1. Zasady obowiązujące podczas naświetlań lampą Sollux	345
7.1.2. Metodyka naświetlań lampą Sollux wybranych okolic ciała	346
7.1.3. Wskazania i przeciwwskazania do naświetlań promieniami podczerwonymi ...	350
7.2. Laseroterapia	351
7.2.1. Laser biostymulacyjny niskoenergetyczny	351
7.2.1.1. Zasady dawkowania promieniowania laserowego	351
7.2.1.2. Metody i techniki wykonywania laseroterapii	352
7.2.1.3. Laseroterapia w przewlekłym stanie zapalnym gruczołu krokowego, cewki moczowej i pochwy	357
7.2.1.4. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów laserem niskoenergetycznym	360
7.3. Skaner laserowy Terapus 2 Scan	361
7.4. Laseroterapia w medycynie weterynaryjnej lek. wet. Anna Kaniewska, lek. wet. Aneta Bocheńska	363
7.4.1. Zasady dawkowania promieniowania laserowego	363
7.4.2. Metody wykonywania laseroterapii	363
7.4.3 Wskazania i przeciwwskazania do laseroterapii w medycynie weterynaryjnej	365
7.5. Laser biostymulacyjny wysokoenergetyczny BTL 6000 HIL	366
7.5.1. Zasady doboru parametrów do zabiegu	367
7.5.2. Przykładowe terapie	368
7.5.3. Wskazania i przeciwwskazania do wykonywania zabiegów laserem HIL	369
7.5.4. Przykładowa procedura zabiegowa	370
7.6. Terapia łączona Fala uderzeniowa SWT i laser wysokoenergetyczny HIL (BTL SWT + BTL 6000 HIL)	372
7.7. Biostymulacyjny laser wysokoenergetyczny OPTON	373
7.7.1. Zasady dawkowania	373
7.7.2. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów wykonywanych laserem wysokoenergetycznym	375
7.8. Zasady bhp obowiązujące podczas pracy z laserem	376
7.9. Ledoterapia i magnetoledoterapia	377
7.9.1. Ledoterapia	377
7.9.2. Megnetoledoterapia	377
7.9.2.1 Dwupanelowy aplikator czerwony R	377
7.9.2.2. Dwupanelowy aplikator mieszany – czerwony/podczerwony RIR	378
7.9.2.3. Dwupanelowy aplikator podczerwony IR	379

7.9.2.4. Jednopanelowy aplikator podczerwony IR	379
7.9.2.5. Jednopanelowy aplikator mieszany – czerwony/podczerwony RIR	380
7.9.2.6. Małe aplikatory magnetyczno-światłne	381
7.9.3. Metodyka dla aplikatorów magnetyczno-światlnych	381
7.9.4. Właściwości promieniowania optycznego – uwagi praktyczne	382
7.9.5. Ledoterapia punktowa	382
7.9.5.1. Metodyka zabiegu dla ledoterapii punktowej	383
7.10. Pileroterapia. System terapii światłem spolaryzowanym, mającym zastosowanie w lampie Bioptron	384
7.10.1. Biostymulacja	384
7.10.2. Stosowanie i dawkowanie	388
7.11. Pileroterapia. System terapii światłem spolaryzowanym, mającym zastosowanie w lampie Biotron w medycynie weterynaryjnej	390

ROZDZIAŁ VIII – MECHANICZNY MASAŻ UCISKOWY

8.1. Mechaniczny masaż uciskowy – działanie terapeutyczne	395
8.2. Przykładowe terapie	396
8.3. Wskazania i przeciwwskazania do zabiegów masażu uciskowego	397

ROZDZIAŁ IX – TERAPIA HIPERBARYCZNA

Paweł Kowalewski, Marcin Walichnowski

9.1. Podstawy fizyczne	401
9.2. Terapia tlenem hiperbarycznym	402
9.3. Aparatura	402
9.3.1. Komory jednoosobowe	402
9.3.2. Komory wieloosobowe	404
9.4. Istota terapii hiperbarycznej	405
9.5. Wskazania i przeciwwskazania do stosowania terapii hiperbarycznej	406
9.6. Bibliografia	407

ROZDZIAŁ X – KRIOTERAPIA DLA POTRZEB FIZJOTERAPII

dr hab. n. med. profesor nadzwyczajny Z. Śliwiński / prof. A. Baranow

10.1. Narodziny nowoczesnej kriogeniki	411
10.2. Początki krioterapii	412

10.3. Wpływ krioterapii na ustrój człowieka – ośrodek termoregulacji, centralizacja temperatur i centralizacji krążenia	413
10.4. Pojęcie ciepła, procesy przekazywania ciepła, sposoby pomiaru, Określenie skali, gradient termiczny	416
10.5. Fizjologiczne następstwa leczniczego stosowania zimna	418
10.6. Krioterapia w medycynie na podstawie przeglądu literatury	420
10.7. Krioterapia miejscowa	425
10.7.1. Metodyka zabiegu	425
10.8. Krioterapia ogólnoustrojowa	425
10.8.1. Metodyka zabiegu	425
10.9. Kriokomora ogólnoustrojowa – jednoosobowa	426
10.10. Zasady stosowania zabiegów krioterapii miejscowej u dzieci	427
10.11. Zasady stosowania zabiegów krioterapii ogólnoustrojowej u dzieci	428
10.11.1. Metodyka zabiegu	428
10.12. Wskazania i przeciwwskazania do krioterapii	428
10.13. Przyszłość krioterapii – zdrowie i dobre samopoczucie	430
10.13.1. Cellulit	430
10.13.2. Otyłość	431
10.13.3. Łuszczyca	431
10.13.4. Egzema	432
10.13.5. Zesztywniające Zapalenie Stawów Kręgosłupa – ZZSK	433
10.13.6. Seksualność i poprawa nastroju	433
10.13.7. Reumatoidalne zapalenie stawów – RZS	433
10.13.8. Stwardnienie rozsiane – SM	434
10.14. Kriosauna	434
10.15. Kriosauna w sporcie wyczynowym	436
10.16. Piśmiennictwo	437

LITERATURA